

Te Kura o Te Koutu 2

Uenuku Fairhall

Tumuaki

Inā haramai ki tēnei kura, ka uru atu ki te rūma kaiako ka rāngona, āe, ko te reo Māori e rere ana, ā, ko te reo Pāniora hoki e rere ana. Ko te reo Māori te tāhu o te kura, nō reira koinā te reo whakahaere, te reo ako, te reo whakaako. Te reo Pāniora ka tīmata i te wā i tīmata ai te tamaiti. Mehemea ka hoki ngā mahara ki te wā o te pakanga, te pakanga tuarua o te ao, ko wai mā ngā mea i tino tere ki te ako i ngā reo o nga Wīwī, o ngā Itariāno, o ngā tāngata o Īhipa, ko ō tātou koroua. I te mea e rua kē ngā reo i a rātou, ana, i te mea e rua kē ngā reo i tuhera te hinengaro ki ngā rongo hōu, ki ngā kupu hōu, ki ngā rerenga kōrero hōu, he tere rātou ki te whai i te reo o te tangata whenua o wērā whenua i pakanga ai rātou. Nō reira koinā hoki tētehi tauira. Te mea tuarua, tētehi āhuatanga pai o te reo Pāniora kāre i te patu i te reo Māori. Nā, ko te tikanga o tērā, mehemea ka uru mai te reo Pākehā ki roto i ngā karaihe ka toa ko te reo Pākehā, i te mea koinā te mea e mōhio ana ngā tamariki, kei waho ngā taiapa o te kura, kei ngā wāhi katoa. Nā reira uru paku nei ki roto i te kura ka hemo ko te reo Māori. Engari ko te reo Pāniora kāre i te taupatupatu i te reo Māori.

(E whakahau ana te tumuaki i ngā tamariki mā te hopuoro, e kōrero ana ia ki te reo Māori, me te reo Pāniora)

He mea nō waho noa atu, engari he huarahi hoki e taea ai ngā tamariki ki waho. Nō reira koinā tētehi mea anō, te mea tuatoru a e i o u, uno dos tres cuatro cinco seis siete oncho nueve diez, he reta rerekē engari ko ngā a e i o u, ngā oro puare ōrite pū, nō reira he ngāwari te ako.

Ko te kaiako mō ngā tamariki tae noa ki te whitu he wahine, he Mehikana no Mehiko, ana, ka whakaako nei ia i roto i te reo Pāniora anahe. Kua whakaurungia e ia ētehi o ngā kupu Māori e mōhio ana ia, engari me kī he karaihe rūmaki ērā mō ngā pēpē tae noa ki ngā tamariki o te tau whitu. Tau waru, tau iwa ko te kaiako nui te reo Pāniora engari kua tae ki tētahi reanga he nui ngā pātai a ngā tamariki, nō reira ka whakahaerengia i roto i ngā reo e rua. Tau tekau, a ko ahau tērā, kotahi te reo ko te reo Pāniora i roto i te karaihe.

(Kai te karaihe ngā tamariki, e kōrero ana te tumaki ki a rātou i roto i te reo Pāniora)

Ko wētahi o ngā kaiako kāre i te whakaako i te Pāniora, engari kua tuhera ngā taringa, ana ka rongo i ngā kupu kua uru, i te mea, mōhio ana tātou i waho atu o te kura ka kōrero Pākehā ētehi wā i te mea ko te reo tino pai mō te kaupapa i kōrerohia.

(Ka kōrerorero te tumuaki me te kaiako reo Pāniora ki roto i te reo Pāniora)

Ana kua pērā hoki ētehi o ngā kupu, ngā kupu Pāniora. Āe, tērā te kupu whakahirahira engari rawe ki ngā tamariki te kupu 'importante', mōhio ana he āhua rite ki te kupu Pākehā engari ko te tangi o taua kupu he whakahirahira nei te tangi importante, tētahi atu ko te oportunidades ana he momo tinihanga pea engari pai ki a rātau tērā kupu. Nō reira ka rongo i ngā pakeke kua mutu kē

Te Kura o Te Koutu 2

engari mehemea i konei ka rongu koe, “oa, matua kei te whakaaro mō te haere ki te whare wānanga a tērā tau engari he nui rawa ngā oportunitades, kāre au i te mōhio he aha te mea tika kia whai atu,” ana ka pērā.

Ko te mate o te noho o te reo i te karāhe e ako nei i te reo ka kōhatu i reira. Koinā te take kua pupū ake ngā kura kaupapa Māori, kaua e waiho mā te karaihe Māori e ora ai te reo, me korowai ngā kaupapa katoa ki te reo Māori. Nō reira i tēnei tau ko taku tikanga tahi te rangi, te wiki i ngā rā rima ka whakaakona taku karāhe tātai, pāngarau, tau waru ka whakaakono ki te reo Pāniora.

(E kōrero ana te tumuaki ki ngā tamariki ki roto i te reo Pāniora, ā, e whakautu ana ngā tamariki ki te reo Pāniora hoki)

Hei tīmatanga me pēnei taku kōrero, ki āhau nei ko te tātai tētehi o ngā mea ngāwari nei te whakaako. Ana ka mea wētahi tangata, “oa, pēhea te whakaako i te tātai i roto i te reo Māori? He tino uaua, ne?” Mea atu au kao, i te mea he nui ngā mea hei āwhina i te kaiako, hei āwhina hoki i te tamaiti i te mea he reo āhua hoki, he reo nama hoki. Nō reira ahakoa te reo kei te korowai i te kaupapa kei runga i te papa tuhituhi, kei roto i ngā pukapuka ko te reo āhua hoki. Nō reira he mea hei āwhina i te tamaiti, nō reira mehemea kua ahu mai i te ao Pākehā ka titiro ki te reo āhua hei ārahi i a ia i roto i ngā mahi, ana, ka uru ngāwari mai ngā kupu. Ana koinā hoki taku tikanga mō ngā karaihe ngā rā rima te whakaako i te tātai i roto i te reo Pāniora. I te mōhio rātou ki te mahi i te mea ko ngā āhua kei mua tonu i a rātou, ko ngā nama kei mua tonu i a rātou ngā ākongā, mōhio ana te āhua nei me pēnei. Ana mā te reo ā-ringa nei me ngā kupu e āhua hāngai ana ki ngā kupu reo Pākehā, ahakoa kāre rātou i te tino mōhio ki te reo tātai i roto i te reo Pākehā, he nui ngā mea hei āwhina i te tamaiti, ehara i te mea ka toromi i reira.

I te tīmatanga, ai ai ai he uaua ki a rātou engari kua waia ngā taringa, kua waia hoki ngā hinengaro. Engari ehara i te mea me kōrero Pāniora, ko taku hiahia kia rongu rātou i au e kōrero ana me te mea hoki he nui ngā kupu Pāniora kei te hāngai pū, he whanaunga no ngā kupu Ingarihi. Nō reira, je huarahi hoki e pai ai te whakawhitinga ki te reo Pākehā inā haere ki te whare wānanga whai ai i te tātai.

Kao kāre te reo Pākehā panaia ki waho. Engari mehemea ka hoki ngā whakaaro ki ngā rā o mua, tae atu ki te kura kei hea te karaihe reo Māori, ā, kei muri rā anō me tana kotahi, i te pātiki rā, ētahi i taha o te whīra hutupaoro. Heoi anō kei tēnei kura ko te karaihe reo Pākehā kei mua kē, tata ana ki te kēti engari kei runga i te puke i tōna takiwā motuhake nei. I te tīmatanga i te whakaaro mō tērā engari i te mutunga ake i mea mātou kao. Me whakamana ngā reo katoa, koinā hoki tā *Te Aho Matua* hoki. Ahakoa kei te hiahia kia Māori rawa te takiwā e kōrerohia ai te reo Māori kaua rawa ērā atu reo e panaia ki waho.

Me mōhio, me mārama ngā kaiako me ngā tamariki kei waho rā he ao kāre i te tino kōrero Pākehā. Mehemea ka whakaaro mō te whenua nei ahakoa haere ki hea ka rāngona ko te reo Pākehā te reo whakahaere. Ka mātakitaki i ngā mea o te pouaka whakaata ka kite tātou, ka pōhehe tātou he ao reo Pākehā tēnei. Koinā me mihi ki te teihana Māori, i te mea kei te whakapāohonghia e rātou ngā pikitia reo rerekē, pai tērā. Engari mō te nuinga o ngā tamariki hoki i tēnei kura ahakoa kei te ako i te reo Pāniora, kei te pōhehe rātou he ao Pākehā tēnei. Nō reira koinā

Te Kura o Te Koutu 2

tētahi o ngā whainga i roto hoki i te *Te Aho Matua*, ehara i te mea ko te akonga anahe te wāhi e ako ai te tamaiti.